

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
Юридичний факультет

*Антропосоціокультурна
природа права*

МАТЕРІАЛИ НАУКОВОЇ КОФЕРЕНЦІЇ

25-27 травня 2016 року

м. Чернівці

Чернівці

Чернівецький національний університет

2016

УДК 340.11(08)
ББК 67.021я431
А 728

Редакційна колегія:

Пацурківський Петро Станіславович, доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Никифорак Михайло Васильович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри філософії та теорії права, голова вченої ради юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Гаврилюк Руслана Олександрівна, доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри публічного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Боднарук Микола Іванович, доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри приватного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Щербанюк Оксана Володимирівна, доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри правосуддя Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Меленко Сергій Гаврилович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри Європейського права та порівняльного правознавства Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Черновський Олексій Костянтинович, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри правосуддя юридичного факультету Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича;

Жаровська Галина Петрівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права і криміналістики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

А 728 Антропосоціокультурна природа права: матеріали наукової конференції (Чернівці, 25-27 травня 2016 р.). – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2016. – 544 с.

Збірка, що пропонується читачу, містить матеріали доповідей та виступів учасників наукової конференції «Антропосоціокультурна природа права», присвяченої чвертьвіковому ювілею відродження правничої школи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. У цих матеріалах аналізуються філософія та теорія прав людини, антропосоціокультурна природа окремих галузей права і юридичної психології, право на правосуддя як природне право людини. Збірка розрахована на законодавців, правокористувачів, викладачів, аспірантів та студентів вузів спеціальності 081 «Право», інших потенційних читачів, що цікавляться природою права.

ББК 67.021я431

ISBN

© Чернівецький національний університет, 2016

ЗМІСТ

Секція 1. ФІЛОСОФІЯ ТА ТЕОРІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

<i>Костицький М.В., Кушакова-Костицька Н.В.</i> Громадянське суспільство і держава: проблеми сьогодення та перспективи розвитку в Україні	11
<i>Заморська Л.І.</i> Соціально-антропологічний підхід у методології сучасної юридичної науки	14
<i>Гураленко Н.А.</i> Антропологічні основи суддівського пізнання: або що становить буттєвий устрій правосуддя?	18
<i>Донченко О.П.</i> Співвідношення прав і свобод людини	27
<i>Карвацька С.Б.</i> Антропосоціокультурні аспекти правової інтерпретації.....	32
<i>Максимюк О.Д.</i> Відповідальність, примус, совість та суспільний осуд (за Є. Ерліхом).....	39
<i>Коваль М.В.</i> Нормативно-правове регулювання процесу реалізації природних властивостей людини як сфера правовідносин, які формують окрему юридичну науку	48
<i>Бунчук О.Б.</i> Антропоцентризм як основа правового світогляду Івана Франка	58
<i>Коваль А.М.</i> Вплив біоетичних технологій на формування поколінь прав людини.....	66
<i>Мельник М.О.</i> Рецепт та розвиток ідей «живого права» Євгена Ерліха у школі правового реалізму: від захисту інтересів союзів до людиноцентризму	69
<i>Грекул-Ковалик Т.А.</i> Правовий статус студентів юридичного факультету Чернівецького університету в австрійський (1857-1918 рр.) і румунський (1918-1940 рр.) періоди його історії: порівняльно-правове дослідження	74
<i>Кравцов І.В.</i> Проблема праворозуміння в контексті антропосоціального підходу.....	83
<i>Настасійчук О.В.</i> Соціологія права Євгена Ерліха та юриспруденція оцінок Карла Лоренца: лінії перетину	90
<i>Павлюк А.Г.</i> Євген Ерліх та розвиток пандектистики: до побудови філософсько-правової теорії матеріально-правового відведення	94
<i>Дрозд В.І.</i> Феноменологія антропоцентризму та етатизму у філософсько-правових поглядах Платона.....	98

Секція 2. АНТРОПОСОЦІОКУЛЬТУРНА ПРИРОДА ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

<i>Гаврилюк Р.О.</i> Двадцятиліття конституційної парадигми прав людини: невиконане домашнє завдання чи заздалегідь нерозв'язна проблема?	103
<i>Дмитренко Е.С.</i> Проблемні питання співвідношення публічного і приватного інтересу у фінансових правовідносинах	115
<i>Музика-Стефанчук О.А., Ямненко Т.М.</i> Антропосоціокультурне підґрунтя зловживань та ухилення від оподаткування: українські та європейські реалії	118
<i>Чернадчук В.Д.</i> Актуальні питання пізнання категорії «бюджетні правовідносини»	125
<i>Параниця С.П.</i> Управління обігом зброї в соціумі	132
<i>Мацелик Т.О.</i> Антропоцентризм в теорії суб'єктів адміністративного права	137
<i>Буздуган Я.М.</i> Правові аспекти доходів благодійних організацій, їх роль у формуванні публічних доходів	145
<i>Білокурська О.В.</i> Цінність та цінності Конституції	151
<i>Федорук Н.С.</i> Пострадянський патерналізм адміністративного права України: необхідність світоглядних змін	155
<i>Бабін І.І.</i> Роль податку у визначенні предмету податкового права	161
<i>Вакарюк Л.В.</i> Правова природа валютного регулювання	167
<i>Костя Д.В.</i> Конституційно-правове регулювання академічної свободи: порівняльно-правовий аналіз	173
<i>Ковбас І.В., Друцул Т.І.</i> Щодо поняття «адміністративні акти» та їх ознака як основних інструментів діяльності органів публічної адміністрації	181
<i>Козмуляк К.А.</i> Правове регулювання забезпечення радіаційної безпеки сільськогосподарської продукції в Україні	189
<i>Тарабас К.В.</i> Антропосоціокультурний підхід до пізнання латентних адміністративних правопорушень	195
<i>Худик А.М.</i> Субстанційні властивості публічних фінансів	200
<i>Нестеренко Л.Б.</i> Криза податкової держави Й.А. Шумпетера	206
<i>Костя Л.М.</i> Доктрина Суду ЄС щодо прямого оподаткування	213
<i>Савкіна О.В.</i> Природа права, природа мови та їх співвідношення між собою	218

Войцеховський Н.В. Правова природа меж державної влади та влади місцевого самоврядування	225
Крайній П.І. «Розкіш» як об'єкт оподаткування (історичний аспект).....	232
Роговей М.-К.П. Співвідношення принципів територіальної цілісності держав та самовизначення націй.....	238
Тараненко К.Ю. Особливості податково-правового патерналізму української держави на сучасному етапі.....	244
Бартусяк П.І. Інфляція – спосіб фінансування публічних потреб.....	252
Боднар С.Б. Антропосоціальна природа нерівності у праві.....	260
Подорожна Т.С. Конституціоналізація прав людини як основа правового порядку.....	267
Кіріка Д.В. Спонтанний вплив децентралізації на правосвідомість громадянського суспільства	274

Секція 3. АНТРОПОСОЦІОКУЛЬТУРНА ПРИРОДА ПРИВАТНОГО ПРАВА

Боднарук М.І. Особливості новітнього етапу розвитку системи приватного права України	283
Гетьманцева Н.Д. Наступність і новизна в сучасному трудовому праві	286
Процьків Н.М. Правові проблеми реалізації неповнолітніми батьками права на участь у вихованні дітей.....	290
Орловський О.Я. Антропоцентристський вимір сучасної доктрини права соціального захисту	293
Никифорак В.М. Моторне транспортне страхове бюро України в системі захисту прав та інтересів потерпілих осіб в результаті ДТП	300
Волощенко Т.М. Право на захист як гарантія забезпечення прав людини.....	304
Kiriiaak O.V. The correlation between the procedural and material norms	307
Козуб І.Г. Про природу деяких трудових прав.....	310
Tsybuliak-Kustevych A.S. Anthroposociocultural nature of Justice of the peace.....	318
Дмитренко В.Ю. Захист цивільних прав та інтересів при виконанні іпотечного зобов'язання.....	323

<i>Бурка А.В.</i> Право особи на участь у накопичувальній системі пенсійного забезпечення: соціальна природа та сутність.....	326
<i>Пилипко Ю.О.</i> Концепція права власності у практиці Європейського Суду з прав людини.....	332
<i>Галкевич С.В.</i> Умови деліктної відповідальності: проблеми класифікації.....	342

Секція 4. ПРАВО НА ПРАВОСУДДЯ ЯК ПРИРОДНЕ ПРАВО ЛЮДИНИ

<i>Щербанюк О.В.</i> Судова природа рішень конституційних судів крізь призму теорії акцепту права	349
<i>Колпаков В.К., Гусар О.А.</i> Співвідношення адміністративного судочинства з адміністративним процесом	353
<i>Чебан В.М.</i> Незалежність та підзвітність судової системи як взаємопов'язані чинники демократичного розвитку.....	356
<i>Паскар А.Л.</i> Право на суд як невід'ємне право людини	362
<i>Кондрат'єва Л.А.</i> Представництво як додаткова гарантія захисту прав особи в цивільному судочинстві	366
<i>Ланкін А.В.</i> Роль прокурора у забезпеченні доступу особи до правосуддя у кримінальному провадженні.....	369
<i>Турман Н.О.</i> Процесуально-правові основи діяльності медіатора у кримінальному провадженні	378
<i>Татулич І.Ю.</i> Своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ..	381
<i>Остафійчук Л.А.</i> Гласність і відкритість судового процесу: проблемні питання юридичної відповідальності за неповагу до суду	386
<i>Кімчинська С.В.</i> Об'єкт і предмет механізму цивільного процесуального регулювання.....	390
<i>Бутирська І.А.</i> Роль господарського суду у справі про банкрутство.....	394
<i>Кундік Р.І.</i> Судовий захист як гарантія конституційного права на мирні зібрання.....	397

Секція 5. АНТРОПОСОЦІОКУЛЬТУРНА ПРИРОДА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА КРИМІНОЛОГІЇ

<i>Жаровська Г.П.</i> Транснаціональна організована злочинність: соціокультурний код	403
<i>Міняйло Н.Є.</i> Значення соціально-економічних чинників у генезисі організованої злочинності в Україні.....	408

Шевчук А.В. Мораль як об'єкт кримінально-правової охорони.....	412
Боднарук О.М. «Мусульманський підхід» до природи права людини на необхідну оборону	417
Ющик О.І. Виправлення засудженого	425
Гусар Л.В. Корупція у політичній сфері: реалії сьогодення	429
Василова-Карвацька О.В. Огляд місця події: актуальні аспекти...	433
Чорней С.В. Осудність як ознака суб'єкта злочину.....	436
Савчук А.В. Географія злочинності в системі показників злочинності	444
Нікітіна О.А. Злочинність неповнолітніх: соціокультурний підхід.....	447
Тома М.Г. Особистість політичного злочинця.....	451

Секція 6. АНТРОПОСОЦІОКУЛЬТУРНА ПРИРОДА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА ТА ПОРІВНЯЛЬНОГО ПРАВознавства

Меленко С.Г. Світоглядні джерела європейського права	457
Волощук О.Т. Президент як гарант прав людини та громадянина	468
Чепель О.Д. Децентралізація влади: досвід України та Латвії	472
Вайцеховська О.Р. Концептуальні аспекти генезису міжнародного фінансового права як правової основи формування міжнародного фінансового правопорядку: антропоцентричний аспект.....	477
Кирилюк Н.В. Принцип суверенної рівності держав в аспекті проблематики антропоцентризму	481

Секція 7. АНТРОПОСОЦІОКУЛЬТУРНА ПРИРОДА ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Черновський О.К. Організаційно-психологічні аспекти адаптації суддівських кадрів.....	485
Цильмак А.Н. Развитие идей Ганса Гросса на современном этапе становления юридической психологии в Украине.....	490
Мороз Л.І. Інститут присяжних в Україні: «за» і «проти»	496
Марчак В.Я. Запобігання психологічному вигорянню судді в сучасних умовах здійснення правосуддя	
Охріменко І.М. Проблематика призначення судово-психологічних експертиз щодо неповнолітніх з огляду на вимоги сучасного кримінального процесуального законодавства України.....	511

Стратій О.В. Значення медіації при укладанні угод в кримінальному провадженні	518
Шувальська Л.Р. Психологічна діяльність суду присяжних в нарадчій кімнаті.....	525
Федіна А.В. Юридико-психологічні підходи до забезпечення гендерної рівності в судовій діяльності	531
Пакліна Т.О. Особистісні детермінанти вчинення кримінальних правопорушень з необережності.....	535
Скорейко В.В. Вплив недопустимих доказів на формування внутрішнього переконання присяжних	540

Гусар Л.В.,
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права і криміналістики
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

КОРУПЦІЯ У ПОЛІТИЧНІЙ СФЕРІ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Історія корупції як соціального, політичного явища бере свій початок у глибокій давнині. В античному світі під корупцією розуміли участь в діяльності декількох (не менш двох) осіб, мета яких полягає у «псуванні», «руйнуванні», «пошкодженні» нормального розвитку судового процесу або процесу керування справами суспільства [1, с. 92].

Корупція в будь-якому її прояві небезпечна, але особливу загрозу національній безпеці становить *політична корупція*. Її *основний зміст* – це корумповані форми політичної боротьби кланів, політичних еліт, партій, груп і окремих осіб за владу. Вона підриває фундаментальні основи функціонування суспільства і влади, руйнує демократичні принципи. Форми і прояви такої корупції різнобічні. Насамперед це лобізм, протекціонізм, вигідне призначення на державні посади, інвестування комерційних структур за рахунок держбюджету, використання посадового становища для надання пільг і переваг у підприємницькій та комерційній діяльності, створення акціонерних компаній на базі державних підприємств, перекачування бюджетних коштів у комерційні структури, переведення держмайна в акціонерні товариства, келійне проведення приватизації (прикладом може бути приватизація «Криворіжсталі»), фіктивне банкрутство.

Зв'язок влади і корупції найнебезпечніший. Як зазначає Р. Чапка «Влада корумпує, а абсолютна влада корумпує абсолютно», [2, с.4] їх взаємозв'язок не тільки матеріально корисливий. Можна зазначити, що саме політичний компонент забезпечує корупції прикриття, її суб'єктам дозволяє уникнути будь-якої відповідальності.

Феномен корупції в політиці, зловживання владою у політичних цілях – як кримінологічна проблема українськими вченими почала досліджуватись протягом останніх років. Політичним аспектам корупції в Україні були присвячені праці Невмержицького Є. «Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії», Сафоненка А. «Антикорупційна політика в умовах трансформації українського суспільства», Мельника М.І. «Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії)», Скулиша Є. Зазначена проблема є малодослідженою і західними фахівцями. І все ж певні дослідження ролі корупції у боротьбі за владу мали місце. Серед криміно-

логів, які присвятили свої роботи цій проблемі, слід, зокрема відзначити американських дослідників М. Дженксона і Дж. Ная, німецького кримінолога Г. Й. Шнайдера та російських науковців В. В. Лунєєва і П. О. Кабанова. Останній, до речі, є одним із прибічників виділення такої окремої підгалузі в кримінології, як *політична кримінологія*.

Відомий німецький кримінолог Г. Й. Шнайдер у своїй роботі «Кримінологія» зазначає, що політиків, які зловживають тимчасовою владою даною їм правовою державою, можна відрізнити за *трьома ознаками*. Вони: вчиняють правопорушення «в ім'я права та закону», використовують свої повноваження в злочинних цілях. Тому так складно виявити зловживання владою і припинити їх; використовують громадську думку, яка завжди довіряє відповідальним політикам, інакше держава виявиться просто некерованою; нерідко використовують заради своїх злочинних цілей державний апарат, призначений для боротьби зі злочинністю. Тому зловживання владою буває дуже небезпечним [3, с. 437].

На думку В. А. Шабаліна, *політична корупція є різновидом (поряд з політичним тероризмом) відхилення політичної поведінки*. В основі політичної корупції лежить неофіційний, безконтрольний обмін ресурсами між владними елітами та іншими структурами суспільства. У розпорядженні правлячої еліти перебувають такі основні види державних ресурсів: символічні (державний гімн, прапор, герб та інші знаки державної символіки); владно-розпорядчі (контроль за державною економікою, податкова політика та інше). Ці ресурси, виходячи з групових цілей політичної еліти, можуть бути обміняні на ресурси іншого роду: політичну підтримку та матеріальні блага [4, с. 45].

Підтримуємо ряд зарубіжних вчених і російського кримінолога Шабаліна у тому, що *політична корупція – це девіантна політична поведінка, яка виражається у нелегітимному використанні панівною політичною елітою державних ресурсів з метою зміцнення своєї влади або збагачення*.

Скулиш Є.Д. зазначає, що суб'єктів вчинення корупції можна поділити на низову і верхівну корупцію. Верхівна корупція характеризується: 1) високим соціальним статусом її суб'єкта, 2) виключною латентністю такого роду діянь, 3) значною моральною і матеріальною шкодою, 4) втратою іміджу України у світі. Мотиви, якими керуються суб'єкти верховної корупції не завжди є корисними. Поштовхом до такого роду діянь можуть бути виключно політичні міркування, це й призводить до тісного взаємозв'язку верховної та політичної корупції. Політична корупція проникає у життя суспільства, її мотиви – заволодіння владою, її утримання, перерозподіл сфер впливу окремих груп, організацій, їх представників [5, с. 216].

Слід зазначити, що політична корупція характеризується латентністю сірого виду. Сіра латентність – це проміжна категорія, яку становлять так звані напівприховані злочини, тобто злочини, зареєстровані правоохоронними органами, але не розкриті або такі, що розкриті, однак обвинувачені звільняються від відповідальності за недостатністю доказів вини

К. Джібсон і Д. Роуворт вважають, що не всі типи політичної корупції визначаються законом як злочинні діяння. Відповідно до визначеної ними типології політичної корупції, вони виділяють *два види політичної корупції*: 1) як відхилену поведінку: а) політичний патронаж і клієнталізм – опіка політиками визначених ними службових осіб підпорядкованих структур, створення для них найбільш сприятливих умов в обмін на особисту відданість і політичну підтримку; б) «покупка голосів» – здійснюється у ході виборчих кампаній, застосовується до фіксованих груп виборців (подарунки, вино, інші матеріальні цінності); в) «громадське корито» – буквально «бочка з салом» (гроші та матеріальні засоби, які виділяються з казни місцевою владою для громадських потреб з метою завоювання симпатій виборців); 2) як злочин: а) хабар як разовий акт; б) підкуп, «купівля політика на тривалий термін» – буквально «прищеплення» [4, с. 50-51].

Політичний аспект корупції проявляється також у тому, що вона передбачає експлуатацію публічної влади в приватних інтересах. Держава фактично позбавляється тієї частини влади, якою скористалася корумпована особа у власних корисливих інтересах. Як зазначав свого часу Гегель, «та частка державної влади, яку придбав для себе окремий індивідум, втрачена для влади загального» [6, с. 115]. З іншого боку, ця частка влади стає для нечесного службовця засобом неправомірного збагачення, а експлуатація публічної влади в приватних інтересах – своєрідним надприбутковим бізнесом. При цьому розмір отриманого таким шляхом «прибутку» залежить від рівня і значущості посади, від можливостей «вирішувати питання», які вона надає особі, що її обіймає.

Прикладів такого «раптового» перетворення державних чиновників високого рангу у впливових бізнесменів і заможних людей новітньої історія знає багато, включаючи пострадянські республіки, у тому числі Україну. Досить згадати колишнього прем'єр-міністра України П. Лазаренка. Сотні мільйонів американських доларів П. Лазаренка не лише стали приводом для політичних обговорень, а й предметом розслідування кримінальних справ одразу у трьох країнах – Україні, Швейцарії та США.

Висновки. Корупція є соціальним явищем, яке має яскраво виражене політичне забарвлення. *Політичний аспект корупції проявляється в тому, що вона:* безпосередньо впливає на формування владних

інститутів, організацію діяльності та функціонування органів державної влади; значною мірою визначає політичну і соціальну сутність влади; впливає на визначення політики держави і прийняття конкретних політичних та інших рішень. Розуміння політичного аспекту корупції дозволяє по-новому подивитися на державну владу з позицій кримінології, визначити її як особливий об'єкт кримінологічних досліджень і кримінологічного захисту.

Отже, політичну корупцію слід розглядати як девіантну політичну поведінку, як сукупність різних за своїм характером та ступенем суспільної небезпеки корупційних правопорушень, які вчиняються для досягнення політичних цілей (щонайменше, такі цілі повинні мати пріоритет над іншими).

Список літератури:

1. Римское право. Понятие, термины, определения / М. Бартошек. – М.: Юрид. лит., 1989. – 448 с.
2. Чапка Р. Ринок газу в Україні – поле для активності злодіїв, хабарників та інших нечесних людей / Р. Чапка // Свобода. – 2000. – 3 квітня. – С. 6–9.
3. Шнайдер Г.Й. Криминология: Пер. С нем. – М.: Издат. группа «Прогресс»-1994. – 504 с.
4. Шабалин В.А. Политика и преступность // Государство и право. – 1994. – С. 43-52.
5. Скулиш Є.Д. Прояви корупції в сучасних умовах // Право України. - № 11- 2010. – С.213-228.
6. Гегель. Філософія права. – М.- 1990. – 100-127.
7. Невмержицький Є.В. «Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії» - Монографія. – К.:КНТ. – 2008. – 368 с.
8. Мельника М.І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії). – Монографія. – К.: Юридична думка, 2004. – 400с.